Марта Бондарчук

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Динамізм, напруженість і суперечливість процесів, які відбуваються у сучасному суспільстві, істотно впливають на процес включення студентської молоді у суспільні відносини. При цьому особливого значення набуває соціалізація особистості, в процесі якої вона пристосовується до освітньо-виховного середовища.

Соціалізація студентської молоді є умовою виживання особистості в людській взаємодії співтовариства. Тому велика увага у сучасному суспільстві приділяється формуванню способів міжособистісної взаємодії у групі ровесників. Саме цей процес є істотною складовою виховання особистості і завжди знаходиться під впливом соціальних явищ. Слід звернути увагу на те, що соціальні процеси, які відбуваються, перебувають під впливом чинників, що визначають соціальний, економічний, політичний і духовний розвиток суспільства.

При такому підході суть процесу соціалізації у тому, що особистість під її впливом формується як член того суспільства, до якого належить. Суспільство зацікавлене в тому, щоб його члени брали участь в економічному житті (професійна соціалізація), створили міцну сім'ю (сімейна соціалізація), успішно оволодівали ролями чоловіків або жінок (рольова соціалізація) тощо. Соціалізація може протікати як в умовах виховання, так і в умовах стихійної дії на особистість, зокрема на студентську молодь, що розвивається під впливом різних, іноді протилежно спрямованих чинників.

Студентська молодь є специфічною соціальною групою, в якій розкриваються всі суперечності і тенденції соціального розвитку суспільства. Вона виявилася одним із найбільш сприятливих суспільних прошарків, пов'язаних з формуванням нових соціально-політичних реалій. Спрямованість і характер протікання процесу соціалізації студентської молоді впливають на якісні характеристики перспектив розвитку всього суспільства. Перетворення соціуму не може бути успішним, якщо воно не забезпечує розвиток молодого покоління.

Проблема соціалізації молоді, зокрема студентів, є предметом дослідження ряду наук: соціології, соціальної педагогіки, психології та інших, кожна з яких розглядає той чи інший аспект цього складного багатогранного процесу.

Ми б хотіли привернути увагу науковців до проблеми молодіжного середовища груп ровесників та виявити зв'язки між поняттями «соціалізації» і «виховання». Аналіз досліджень проблеми різних аспектів цього процесу в межах молодіжних груп ровесників, дає підставу для визначення поняття соціалізації.

У педагогічних наукових дослідженнях, присвячених проблемам соціалізації підростаючого покоління, зв'язок між соціалізацією і вихованням трактують як формування соціальної індивідуальності особистості. Проте польський дослідник І. Влодарек зауважує, що у трактуванні поняття «формування соціальної індивідуальності особистості» домінує комплексний підхід при аналізі соціального розвитку особистості [2, с. 315].

Дещо в іншому аспекті висвітлює процеси виховання і соціалізації польський дослідник В. Вінцлавскі. У запропонованій ним концепції він дотримується думки про розмежування понять природного (характерного для первісних суспільств) і соціального (свідомо організованого цілеспрямованого процесу, притаманного сучасному суспільству) виховання. Він наголошує на тому, що між особистістю і її природнім середовищем виявляється детерміналістична залежність, яка полягає у «плановій підготовці особистості до участі в соціальних групах і до виконання ними властивих для цих груп суспільних ролей». Тому можна розрізнити ряд типів процесу соціалізації, які залежать від включення особистості у соціальні ролі і є обов'язковими для груп студентської молоді під час підготовки їх до суспільного життя [3, с. 13].

В. Вінцласкі вперше вводить у науковий обіг поняття нових типів соціалізації, таких як: «адекватна соціалізація», «обмежена соціалізація», «неадекватна соціалізація». «Неадекватна соціалізація», на його думку, стосується впливу сільських середовищ та малих міст на соціалізацію студентської молоді. Такий тип соціалізації відзначається низьким рівнем знань, отриманих у сім'ї, яка готує дитину до обставин, які різко змінюються. Наступним психологічним типом є «обмежена соціалізація». Середовищем, в якому розвивається такий тип соціалізації виступають малі містечка, а також міста з ширшим доступом до масової культури. Обмежена соціалізація характеризується неможливістю отримання середньої освіти молоддю, незважаючи на зростаючі виховні очікування батьків. У такому випадку, як стверджує В. Вінцславскі, часто доходить до патологічних явищ, які призводять до негативної соціалізації, саме через негативну поведінку молодої людини в умовах освітньо-виховного середовища. Проте «адекватна соціалізація» теж пов'язана з середовищем великих міст та колом інтелігенції, яка спонукає до обміну інформацією і призводить до повної соціалізації особистості в такому середовищі [3, с. 13]. На його думку соціалізація і виховання існують як поняття, які досліджують аспекти соціального впливу на розвиток особистості.

Визнання соціального впливу на розвиток особистості, призводить до визначення поняття «соціалізація» як процесу, перебіг якого великою мірою залежить від діяльності навчальних закладів, які займаються вихованням. Недоліком таких концепцій є неврахування того факту, що виховання є лише компонентом процесу соціалізації особистості. Тобто виховання виступає як складова процесу соціалізації, що відповідає

нормативним вимогам на рівні стандартизованої особистості, яка може реалізувати свої потреби у групі або у суспільстві, в цілому.

Як стверджує польський дослідник І. Моджевскі: «Механізм, що регулює суспільну участь студентської молоді у масштабі цілої суспільної системи має пристосувально-соціальний характер особистості, згідно прийнятих у даній системі стандартних зразків, культурних цінностей та моделі суспільного життя особистості, навколо якої формується соціум суспільного життя…» [4, с. 142]. І. Моджевскі розробив категоріальний апарат, який дозволяє зробити структурно-функціональний аналіз системи освіти. Велика роль при цьому відводиться механізмам соціалізації у групі ровесників.

Польський дослідник І. Шацкі, процес соціалізації розглядає як взаємодію системи «молодь – середовище» в конкретній соціальній ситуації. У межах такої системи утворюється система норм і цінностей. Молодь при такому підході контактує з суспільними явищами або з індивідуальними чи колективними суб'єктами і спрямована на певні цілі, які є суттєвим елементом соціальної ситуації [6, с. 818].

Отже, діяльність особистості є динамічним творінням, яке виступає свого роду «платформою» між індивідуальністю особистості і структурою суспільства. Приведення до визначених у суспільстві норм поведінки діяльності кожної особистості відбувається на основі культурно детермінованих ідеальних стосунків між індивідумами.

Польський дослідник М. Кокоцінскі велику увагу приділяє дослідженню проблеми виконання соціальних ролей молоддю, ним досліджено проблему функціонування соціальної системи та вичленено умови, які сприяють зменшенню конфліктних ситуацій [1, с. 185].

Результатом порівняльного аналізу, здійсненого М. Кокоцінскі, став висновок про неоднорідність суспільств. Ним досліджувалася проблема, яка полягала у визначенні як норми, що виробляються в окремо взятому суспільстві, переносяться на норми поведінки, які склалися і є обов'язковими в певній родині, або групі осіб, які існують поза родинним середовищем.

У сучасному суспільстві роль груп ровесників у процесі соціалізації молоді ототожнюється з вимогою новаторства до суспільних ролей. Варто зазначити, що соціалізація молоді в межах родини не дає повної характеристики норми поведінки, необхідної для виконання спеціалізованих – відмінних від родинних, характерних ролей у сучасному суспільстві.

На жаль, у сучасному суспільстві існує розбіжність між цінностями, нормами і поведінкою молодого покоління та умовами, в яких вони могли б їх реалізувати. Суспільство дорослих гальмує такі процеси. Тому молодь об'єднується між собою, змінюючи дійсність і образ самих себе під впливом ровесників. Це призводить до врівноваження впливу груп ровесників і впливу середовища в цілому та освітнього середовища

зокрема, або системи норм і цінностей, прийнятих у суспільстві.

Отже, сучасне розуміння соціалізації підкреслює багатоаспектний характер цього процесу. У процесі соціалізації велика увага приділяється формуванню соціальних компетенцій, адже вони впливають на розвиток особистості, визначають її участь при виконанні різних соціальних ролей. Сфера формування соціальних компетенцій, їхня цінність та умови є головними та вирішальними чинниками у визначенні ролі особистості у процесі соціалізації.

Список використаних джерел

1. Kokociński M. Rola grup rowieśniczych w procesie socializacii młodziezy. Praca doktorska napisana podkierunkiem prof. dra. Hab. Jana Wlxodarka. – Poznań, 2004.
2. Włodarek J. Socjologia wychowania w Polsce. Poznań, 1992.
3. Wincławski W. Rozwój polskich badań wychowania na wsi cz. I, Warszawa, 1976.
4. Modrzewski J. Socjalizacja jako proces wyznaczający kształt społecznego uczestnictwa jednostki w jej cyklu życia. Forum Oświatowe. 1994. 1(10).
5. Berger P., Luckmann T. Spoleczne tworzenie rzeczuwistosci. Warszawa, 1983.
6. Szacki J. Historia myśli socjologicznej, Warszawa, 2004.

Юлія Борісова

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ДЕКОРАТИВНОЇ ЖИВОПИСНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

«Уява важливіша за знання, бо знання обмежене…»
А. Ейнштейн

Поряд зі сприйманням, пам’яттю і мисленням, уява є одним із важливих пізнавальних процесів людини.

За визначенням, наведеним у великій сучасній енциклопедії, «*Уява* (фантазія) – психічний процес створення нових образів предмета, ситуації, обставин шляхом перебудови наявних у людини уявлень», а «*творча уява* – різновид уяви, який полягає у самостійному створенні нових і оригінальних образів, які вимагають відбору матеріалів, необхідних для побудови образу у відповідності до власного задуму» [4, с. 69–70].

Універсальність уяви для продуктивної діяльності людини в різних сферах доведена в наукових працях багатьох учених: Л. Виготського,